

JIE

Year/Yıl 2026 | Volume/Cilt 6 | Issue/Sayı 1
Journal of Islamic Economics | İslam Ekonomisi Dergisi

Cengiz Kallek, İslâm İktisat Düşüncesi Tarihi -II- İslam Pazarları ve Hisbe Teşkilatı

(Kitap Değerlendirmesi, Klasik Yayınları, 2018, 265 s.)

Ömer Faruk Sürücü | omrfaruksurucu@gmail.com | ORCID: 0009-0007-8787-1536

Yüksek Lisans Öğrencisi, Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, İslami Araştırmalar Enstitüsü, İslam Hukuku Yüksek Lisans Programı, Ankara, Türkiye

Araştırma Bilgisi / Research Information

Araştırma Türü / Research Type	Kitap Değerlendirmesi / Book Review
Teslim Tarihi / Date of Submission	06.12.2025
Kabul Tarihi / Date of Acceptance	26.12.2025
Yayın Tarihi / Date of Publication	15.01.2026
DOI	10.55237/jie.1837301
Atıf / Citation	Sürücü, Ö. F. (2026). "Cengiz Kallek, İslam İktisat Düşüncesi Tarihi -II- İslam Pazarları ve Hisbe Teşkilatı (Kitap Değerlendirmesi, Klasik Yayınları, 2018, 265 s.)." Journal of Islamic Economics, 6(1):103-110
Hakem Değerlendirmesi / Peer-Review	Double anonymized - Two external
Etik Beyanı / Ethical Statement	Bu çalışmayı yürütür ve yazarken kullanılan tüm kaynaklara uygun bir şekilde atıfta bulunulmuştur / While conducting and writing this study, all the sources used have been appropriately cited.
İntihal Kontrolü / Plagiarism Checks	Evet – Turnitin/ / Yes - Turnitin
Çıkar Çatışması / Conflict of Interest	Yazarın beyan edecek herhangi bir çıkar çatışması yoktur / The author has no conflict of interest to declare.
Şikayet / Complaints	jie@asbu.edu.tr
Destek Fonu / Grand Support	Yazar, bu araştırmayı yaparken herhangi bir dış finansman almadığını beyan eder / The author acknowledges that they received no external funding in support of this research.
Telif Hakkı ve Lisans / Copyright & Licence	Dergimizde yayın yapan yazarlar CC BY-NC 4.0 kapsamında lisanslanan çalışmalarının telif hakkını saklı tutar / Author publishing with the journal retains the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Özet

Cengiz Kallek'in kaleme aldığı İslam İktisat Düşüncesi Tarihi serisinin ikinci cildi olan İslam Pazarları ve Hisbe Teşkilatı adlı eser, İslam iktisat düşüncesinin tarihsel gelişimi içerisinde Müslüman toplumların özgün bir kurumsal yapı olarak inşa ettiği hisbe teşkilatını ve İslam pazarlarının tarihsel ve coğrafi niteliğini kapsamlı biçimde ele almaktadır. Çalışma, klasik dönemden itibaren İslam dünyasında ekonomik hayatın işleyişini belirleyen normatif ve kurumsal çerçevenin nasıl şekillendiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Kitapta, piyasanın kamu yararı doğrultusunda denetlenmesi ve gerektiğinde düzenlenmesi görevini üstlenen hisbe teşkilatının tarihsel süreç içerisinde geçirdiği gelişim ve dönüşümler, siyasi, sosyal ve iktisadi bağlamlarıyla analiz edilmektedir. Hisbe müessesesi yalnızca bir piyasa denetim mekanizması olarak değil, aynı zamanda ahlaki düzenin ve toplumsal adaletin korunmasında merkezi bir kurum olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda muhtesibin görev ve yetkileri, pazar yapıları, fiyat denetimi ve ölçü-tartı kontrolü gibi uygulamalar eserde detaylı biçimde ele alınmaktadır. Kallek, klasik İslam iktisadi kurumlarını modern iktisat literatüründe kullanılan kavram ve yaklaşımlarla mukayeseli bir perspektifle inceleyerek, hisbe teşkilatının modern regülasyon anlayışıyla örtüştüğü ve ayrıştığı noktaları tartışmaktadır. Kitap, İslam pazarlarına ve hisbe kurumuna dair klasik ve modern literatürü tahlil ederek alandaki boşluklara işaret etmekte ve İslam iktisadi çalışmalarına tarihsel derinlik kazandıran önemli bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslam İktisadı, Hisbe Teşkilatı, İslam Pazarları, Kitap İncelemesi

Jel Kodları: Z12, N45, H11, D40

Cengiz Kallek, History of Islamic Economic Thought -II- Islamic Markets and Hisbe Organization

(Book Review, İktisat Yayınları, 2018, 265 p.)

Abstract

The second volume of The History of Islamic Economic Thought series, titled Islamic Markets and the Hisbah Institution, authored by Cengiz Kallek, examines the hisbah institution—developed by Muslim societies as a distinctive institutional structure—and the historical and geographical characteristics of Islamic markets within the broader trajectory of Islamic economic thought. The study aims to reveal how the normative and institutional framework that shaped economic life in the Islamic world was formed from the classical period onward. The book analyzes the development and transformation of the hisbah institution, which assumed the responsibility of supervising markets and regulating them when necessary in the interest of public welfare, within its political, social, and economic contexts. The hisbah is not treated merely as a mechanism of market supervision but is also evaluated as a central institution for maintaining moral order and social justice. In this respect, the duties and authorities of the muḥ.tasib, market structures, price controls, and the supervision of weights and measures are discussed in detail. Adopting a comparative perspective, Kallek examines classical Islamic economic institutions in relation to concepts and approaches employed in modern economic literature, highlighting both the convergences and divergences between the hisbah institution and contemporary regulatory frameworks. Furthermore, the book offers a critical review of both classical and modern scholarship on Islamic markets and the hisbah institution, identifies gaps in the existing literature, and makes a significant contribution to Islamic economics by providing historical depth and analytical clarity.

Keywords: İslamic Economy, Hisbe Company, İslamic Markets, Book Review

Jel Codes: Z12, N45, H11, D40

Tarih boyunca İslam dünyasında piyasa ve pazarları denetlemek, düzenlemek ve emniyeti sağlamakla görevli olan hisbe teşkilatı, İslam iktisadî kurumlarının en önemlilerinden birisidir. Literatürde bu kurumu ele alan en önemli incelemelerden olan kitap tarafımızca tanıtılmaya çalışılacaktır.

Cengiz Kallek tarafından kaleme alınan kitap ‘İslam İktisat Tarihi’ adlı üç ciltlik serinin ikinci cildi olan İslam Pazarları ve Hisbe Teşkilatı ismini taşımaktadır. Kitabın Künyesi: Kallek, C. (2018). *İslâm iktisat düşüncesi tarihi* (Dördüncü basım). İstanbul: Klasik.

Akademik hayatı boyunca hem modern iktisadi teoriler hem de klasik fıkıh literatürü çalışmalarıyla bilinen yazar, bu eserinde İslam pazarlarının tarihsel serüvenini ve denetim organı olan Hisbe teşkilatını ele almaktadır. Yazar, sahip olduğu çok yönlü akademik formasyonun bir getirisi olarak, konuyu tarihsel bir anlatı (narrative) düzeyinde bırakmamış; Hisbe kurumunun Bizans kökenli olduğu yönündeki oryantalist iddiaları, kurumun fikhî temelleri ve özgün yapısını ortaya koyarak çürütmüştür. Eser, teorik iktisat bilgisi ile tarihsel vakıanın başarılı bir terkibi niteliğindedir.

Yazar, kitabında İslam iktisat tarihinin temel çerçevesini ortaya koymakta ve İslam dünyasında tarih boyunca şekillenen iktisadî kurum ve uygulamaları analiz ederek bu geleneğin tarihsel gelişimini incelemektedir. Kallek’e göre 1400 yılı aşkın süredir çeşitli iniş ve çıkışlarla serencamını devam ettiren İslam dünyası kriz ve bolluk dönemleri ile iktisadi sahada ihmal edilemez bir müktesebat kazanmış ve göz ardı edilemez bir birikim bırakmıştır. Bu birikimin incelenmesi ve üzerinde tahliller yapılması, yeni araştırmalara konu edilmesi ihmal edilmemesi gereken bir noktadır. Serencamını tarafsız bir gözle tarassut edilip müsbet ve menfi vaka ve faaliyetler tespit edilerek tüm birikimin olanca sadelik ve tarafsızlıkla ortaya konulması modern iktisadi paradigma içerisinde İslam iktisadının açmazlarını çözüme kavuşturmaya ve krizlere açılım sağlamaya yardımcı olacaktır.

Muhteviyatı içerisinde İslam iktisat düşüncesi ve modern iktisat düşüncesini diyalektik olarak ele alan kitabın incelenmesi bizim için iktisat biliminin farklı bakış açıları ile incelenmesi ve sağlam bir iktisat düşüncesi oluşturması bakımından önem arz etmektedir. Modern iktisadi paradigma ile çeşitli tahliller yapıldığında İslam iktisat düşüncesi adeta çağ dışı gibi algılanmakta ve indirgemeci bir tavırla saf dışı bırakılarak anakronizme düşülmektedir. Lakin bağlamı ve şartlarına bağlı kalınarak bir inceleme yapıldığında esas hüviyeti kavranmaktadır. İslam iktisat düşüncesinin mutlaklaştırılarak adeta bir ütopya şeklinde tasavvur edilmesi de bu anakronizmin bir başka çeşididir. Yazarın da ifade ettiği şekliyle “Tarih adeta bir sosyal laboratuvarıdır. Nasıl ki bir kimya laboratuvarında yapılan deneyde bütün iç ve dış etkenler belirlenmeden sonuca ulaşmak mümkün olmuyorsa, yanlış dozlar kullanıldığında tepkimeler doğru sonuçları vermiyorsa; tarihî olaylarda etkileşime giren çok çeşitli unsurlar topluca isabetle analiz edilip sentezlenmediğinde de doğru teşhislerde bulunulamaz.” (Kallek, 2018)

Bir Denetim ve Ahlak Kurumu Olarak Hisbe

Kitap beş başlık altında tasnif edilerek tasarlanmıştır ama biz kitabı üç tematik başlık altında inceliyoruz. İlk bölümde eserde nasıl bir yöntem izleneceğine değinilmiştir. İkinci cildin ana

başlıklarından olan ‘Hisbe Teşkilatı’ isimli ikinci bölüm ise hacim olarak en fazla yer tutan bölümdür. Bu bölümde hisbe teşkilatı detaylıca ele alınarak mânâ ve muhtevası tarif edilmekte, büyük iktisadi anlayışlardan birisi olan İslam İktisat Düşüncesi içerisindeki yerine değinilmektedir. Aynı zamanda hisbe müessesesinin aklî ve naklî dayanakları zikredilerek neden hisbe teşkilatına ihtiyaç duyulduğu da açıklanmaktadır. İslam’ın “emr-i bi’l ma’ruf, nehy-i ani’l münker” şiarı ile hisbe müessesesi ilişkilendirilerek, toplum nezdinde bir düzenleme kurumu vaz’ edildiği, meşruiyetini bu düstura dayandırdığı tespiti de hisbe kurumunun toplumsal işlevine dair önemli bir katkı sunmaktadır (Kallek, 2018, s. 22). Kurumsal ve bireysel ihtisap faaliyetlerinin günümüz “katılımcı yönetim” “otokontrol” “öz yönetim” fikirleri ile benzerlikleri üzerinde de durulur (Kallek, 2018, s. 25). Fıkhi hükümüne değinerek İslam ulemasının hisbe teşkilatına müsbet yaklaşımı ve hatta bazı alimlerin hisbe teşkilatını vazgeçilmez bir müessese, ahiret saadeti için bir gereklilik olarak değerlendirdikleri de söylenir (Kallek, 2018, s. 27). Bu bölümde dikkat çeken hususlardan birisi de yazarın devlet başkanının asli vazifelerinden birisinin de kamu alanındaki düzenlemeleri gerçekleştirmek, halkın huzurunu tesis ederek sosyal düzeni sağlamak olarak zikretmesi ve bu görevi karşılayan kurumun da tam olarak hisbe teşkilatı olduğunu söylemesidir (Kallek, 2018, s.27). Bu görevin ehemmiyeti günümüz şartları altında düşünüldüğünde büyük ve güçlü sermaye sahiplerine karşı küçük işletme ve tüketicilerin korunmasının çok daha mühim hale geldiğini göstermektedir.

Ayrıca hisbe teşkilatının günümüzde hangi hukuk dalını ilgilendirdiği de bu bölümde tartışılır ve kamu hukuku çerçevesine girdiği ifade edilir (Kallek, 2018, s. 28). Bununla birlikte idare hukukunu ilgilendiren taraflarının da olduğu kitabın içeriğinde karşımıza çıkmaktadır.

Muhtesibin görev tanımları ve şartları da bu bölümde ifade edilmiştir. Muhtesibin faydasının salt olarak halka ve piyasa düzenlenmesine değil, aynı zamanda otoritenin meşruiyetine de olduğu tespiti bir diğer dikkat çekici husustur. Yazar, muhtesibi halk ve yönetici arasında bir uzlaştırmacı olarak tarif eder ve “aktarım kuşağı” olarak isimlendirir. Yani muhtesip kendisine delege edilen emre rağmen kendisine tanınan inisiyatif miktarınca halk ile uzlaşma, istişare ve tavsiyeler sureti ile orta yolu bulma gibi yöntemlere de başvurur (Kallek, 2018, s. 30).

Kimin muhtesiplik görevini ifa edip kimin edemeyeceği hakkındaki tartışmalara da değinen yazar, İslam ulemasının görüşlerine yer vererek, gönüllü veya yetkili kişilerin günümüzde de hisbe faaliyetinde bulunabileceklerini belirtir. Günümüzdeki haberleşme, propaganda, reklam, aldatıcı bilgi vb. faaliyetlerin devlet tarafından düzenlenmesi de bir nevi hisbe faaliyeti olarak isimlendirilmesi yazara göre uygundur. Yeri geldiğinde bu düzenlemeler elzem hale gelir, piyasayı ifsada kalkışan her müdahaleye doğrudan müdahale bile gerekir (Kallek, 2018, s. 36).

Modern İktisat ile Diyalektik İlişki

Yazarın klasik dönem müesseselerinden birisi olan hisbe teşkilatını incelerken modern kavram ve kurumlara atıfta bulunması, eserin bu diyalekti kurma konusundaki dakiklığını öne çıkartmaktadır. Günümüz piyasa terimlerinin kitapta sıkça geçmesi, arkaik bir sistemin

değil, güncel ve şümüllü bir sistemin incelendiği gerçeğini ortaya koyar. Piyasa serbestisi, dönüşümcü önderlik, bilgi asimetrisi (assymetric information), negatif dışsallık (negative externality), haksız rekabet (unfair competition), beleşçilik (free-riding), zaman tutarsızlığı (time inconsistency), fuzulî tasarruflar (agency dilemma), istihdam eksikliği (unemployment), kamusal mallar, dış müdahaleler vb. çeşitli kavramlar ile hisbe teşkilatının çalışma sahasının eşleştirilmesi ve Batı modern iktisadi anlayışının kavramları olan bu kavramların modern iktisat literatüründe geç ortaya çıkmış olmasına rağmen, benzer uygulamaların İslam iktisat düşüncesi çerçevesinde erken dönemlerden itibaren kurumsallaşmış olması dikkat çekicidir (Kallek, 2018, s. 40).

Hisbe teşkilatının süreç içerisindeki evrimine de değinen yazar, teşkilatın başlangıçta “emr-i bi'l ma'ruf” görevinin olduğunu ama zaman içerisinde bu görevini kaybederek yalnızca “nehy-i ani'l münker” görevini ifa etmeye başladığına dikkat çeker. Kurumun tarih içerisindeki yetki daralma ve genişlemelerinin incelenmesi de önemli görülmüştür (Kallek, 2018, s. 43). Yine neyin “ma'ruf” neyin “münker” olarak kabul edildiğinin zaman içerisinde değişmesinin muhtesibin görev tanımını güçleştirdiği ve bazı durumlarda yetki aşımına yol açtığı da zikredilmiştir. İhtisap faaliyetinin nasıl ifa edildiği de anlatılmış, çeşitli uygulamalar örnekler verilerek işaret edilmiştir.

Hisbe teşkilatının İslâm'ın ilk dönemlerinden itibaren süreç içerisinde nasıl değişimler geçirdiği, farklı coğrafyalardaki tezahürleri ve hisbe teşkilatının farklı bölgelerde farklı görevler ifa ettiği ayrı bir başlık altında incelenir. Özellikle kavramın ıstılahi manasını kazanmasının nasıl olduğu, Hz. Peygamber (sav) döneminde, Raşit halifeler ve onları takip eden dönemlerde nasıl isimlendirildiği ve görevleri, sonraki dönemlerdeki isimlendirmeler ve görev farklılıkları ile mukayese edilmiştir. Oryantalistlerin “hisbe teşkilatı Bizans'tan alındı.” görüşünün temellendirilemeyecek bir görüş olduğu belirtilmiş ve o dönemlerde böyle bir teşkilatın, Bizans dahil hiçbir devlette mevcut olmadığı izah edilerek bu itham da çürütülmüştür. Hisbe teşkilatının mevcut tarihsel veriler ışığında İslam toplumlarında özgün bir kurumsal yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Müslümanlarla münasebet kurmuş çeşitli bölgelerdeki (İber Yarımadası, Kıbrıs, Kudüs vb.) Hristiyan devletlerinde sâhibu's sûk ve muhtesip isimlerini çağrıştıran ‘zabazoque’ ve ‘matheseb’ isimli memurların bulunması da örnek verilerek bu kurumun Müslümanlara özgü bir kurum olduğu ispat edilmiştir. Yani anlaşılacağı üzere Müslümanlar iddia edildiği gibi etraftaki kültürlerden bu kurumu devşirmemiş, aksine ihdas ettikleri kurum ile etraflarındaki kültürleri etkilemiştir (Kallek, 2018, s. 63).

Görev tevzilerinin de zaman içerisinde farklılaşmasına değinen yazar, ortaya çıkan sorunları zikretmiş ve doğurduğu problemleri de özetlemiştir. Muhtesibin piyasaya menfi etkisinin zaman zaman görevden uzaklaştırılmasına sebep olduğu, ceza dahi kesildiği anlatılır. Piyasa serbestisi devlet tarafından sıkı sıkıya denetlenir, görevi kötüye kullanan yetkililer cezalandırılırdı diyen yazar, İslam devletlerindeki rekabetçi serbest piyasaya da atıf yapar.

Hisbe teşkilatının anlatıldığı bölümün son kısmında ise Hisbe teşkilatının 19.yy'da kaldırılma sürecinden günümüze kadar yaşanan tecrübeler zikredilir. Hisbe teşkilatının günümüzde

belediyeciliğe evrildiği, hisbe görevlerini belediyelerin yanı sıra devletin çeşitli kurum ve kuruluşlarının ifa ettiği aktarılır. Burada İslam dünyasının çeşitli ülkelerindeki teşebbüs ve girişimlere, kurulan çeşitli kurum ve kuruluşlara yer verilir. Suudi Arabistan, Mısır, Fas, Pakistan, Afganistan'ın yanı sıra Türkiye'de dahi Hisbe teşkilatı ile tam örtüşen bir kurum bulmak yazara göre güçtür. Modern devlet kurumları içerisinde hisbe teşkilatının görevlerini ifa eden kurumlar muhteliftir değerlendirmesi yapılarak hisbe teşkilatı anlatılmıştır.

Fütuhat ile Gelen Açılım: İslam Pazarları

Kitabın bir diğer ana başlığı olan İslam Pazarları da '*Pazar ve Piyasa*' bölümünde incelenir. Öncelikle "pazar" kelimesinin açıklaması yapılarak bahsedilen pazarın ne olduğu anlatılır, ardından İslam Dünyası coğrafi olarak taksim edilerek bu coğrafyaların tarih içerisinde hangi pazarlarla bilindiği, bu pazarların vasıfları ve tarihleri anlatılır (Kallek, 2018, s. 132). İslam Pazarlarının fetih hareketleri ile yayılarak çok geniş bir coğrafyaya dağıldığı,

devlet tarafından bu pazarların selamet ve serbestiyeti için düzenlemelere tabi tutulduğu ifade edilir (Kallek, 2018, s. 139). Erken İslam döneminin bitip, fetihlerle beraber Müslümanların çeşitli coğrafyalara gitmesi ile Afganistan, İran, Irak, Hindistan, Pakistan, Selçuklu pazarları tezahür etmiştir (Kallek, 2018, s. 174).

Literatür

Son olarak ise Hisbe Literatürü incelenir. Bu bölümde İslam ulemasının hisbe üzerine yazdığı eserler incelikte tahlil edilir, bu alanda yazılmış olan eserler okura sunulur. Bir anlam karmaşıklığı ile literatürde Hisbe eseri sanılan, çeşitli yazarlara isnat edilen ama aslında böyle olmayan eserler de tespit edilerek okuyucuya sunulur. (Kallek, 2018, s. 195). Literatür değerlendirilerek bu alanda yazılmış olan eserler üç dönem halinde tasnif edilir (Kallek, 2018, s. 201).

1. İlk Telif Dalgası (h. III. yüzyılın ikinci yarısından h. IV. yüzyılın ikinci yarısına kadar olan süre)
2. İkinci Telif Dalgası (h. IV. yüzyılın son çeyreğinden h. X. Yüzyıl ortalarına kadar olan süre)
3. Üçüncü Telif Dalgası (h. X. yüzyıldan sonrası)

Cengiz Kallek'in İslam Pazarları ve Hisbe Teşkilatı adlı bu ciltte ortaya koyduğu çaba, İslam iktisadi tecrübesinin tarihsel derinliğini ve müessese zenginliğini çağdaş iktisat literatürüyle aynı düzlemde tartışmaya açması bakımından son derece kıymetlidir. Kitap, hem tarihsel kaynaklara hem de modern iktisat kuramlarına hâkim bir metodolojiyle kaleme alınmış olup, İslam dünyasının asırlara yayılan piyasa düzeni, kamu denetimi ve sosyal iktisadi ilişkilerini bilimsel bir dikkatle ortaya koymaktadır. Kallek'in tarihsel verileri yorumlarken anakronizme düşmeme hassasiyeti, eserin metodolojik tutarlılığını güçlendiren temel unsurlardan biridir.

Kitabın literatüre yaptığı en önemli katkılarından biri, hisbe teşkilatını yalnızca bir "piyasa zabıtası" olarak değil, İslam toplumlarında ekonomik ve sosyal düzenin bir unsuru olarak ele almasıdır. Muhtesibin görev tanımlarının, yetkilerinin ve toplumsal konumunun tarihsel

sürece göre değişimini ayrıntılı biçimde tespit eden yazar, bu kurumu modern kavramlarla ilişkilendirerek “denetim”, “otonomi”, “kamusal müdahale”, “asimetriyi giderme”, “rekabetin korunması” ve “piyasa şeffaflığı” gibi çağdaş iktisadi tartışmalarla karşılaştırmalı bir düzleme taşımaktadır. Bu yaklaşım, İslam iktisat düşüncesinin soyut normlardan ibaret olmadığı; aksine, pratik süreçler ve kurumsal tecrübeler üzerinden şekillendiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Eserin bir diğer dikkat çekici yönü, hisbenin modern dönemde geçirdiği dönüşümlerin kapsamlı bir şekilde analiz edilmesidir. 19. yüzyıldan itibaren belediyeçilik, tüketici koruma birimleri, düzenleyici otoriteler ve piyasa denetimi kurumlarıyla paralellik kurularak yapılan tahliller, hisbenin günümüz kamu yönetimi ve iktisadi düzenleme teorileriyle nasıl ilişkilendirilebileceğini göstermektedir. Bu yönüyle kitap, tarihsel bir yapının modern dünyada hangi karşılıklara tekabül ettiğini açıklayarak disiplinler arası bir tartışma imkânı sunmaktadır.

İslam pazarlarının tarihsel yayılımı, devletin düzenleyici rolü ve pazar tipolojilerinin coğrafi tasnifi, eserin bir diğer güçlü tarafıdır. Bu bölüm, İslam dünyasında ekonomik hayatın mekânsal ve sosyal unsurlarla şekillendiğini göstermektedir. Kallek’in pazarların gelişimini fetih hareketleri, göçler, ticaret yolları ve sosyal örgütlenme ile ilişkilendiren yaklaşımı, iktisadi tarih çalışmalarında sıklıkla ihmal edilen bir boyutu görünür kılmaktadır.

Son bölümde yer alan ihtisap literatürü tasnifi ise araştırmacılar için metodolojik bir rehber niteliğindedir. Literatürde zaman zaman yanlış atfedilen eserlerin tespiti, hisbe literatürünün kronolojik evreler hâlinde sınıflandırılması ve müellif-bilimsel bağlam ilişkisinin kurulması, eseri bir tarih anlatısının ötesine taşıyarak ilmî katkı niteliğini pekiştirmektedir.

Bütün bu yönleriyle *İslam Pazarları ve Hisbe Teşkilatı*, hem tarihsel malzemeyi analitik bir dikkatle işleyen hem de modern iktisat ve kamu yönetimi kuramlarıyla ilişkilendirerek derinlik kazandıran bir akademik çalışma olarak değerlendirilebilir. İslam iktisadı alanında çalışan araştırmacılar, bu eser sayesinde tarihî kurumların fonksiyonlarını daha iyi kavrama, modern iktisadi sorunlara tarihî tecrübeler ışığında yaklaşma ve İslam iktisadının epistemolojik temellerini daha sağlam bir zeminde tartışma imkânı bulmaktadır. Kallek’in bu titiz çalışması, İslam iktisadi düşüncesinin hem tarihsel mecrasını hem de çağdaş yansımalarını anlamak isteyen tüm araştırmacılar için vazgeçilmez bir referans olmayı hak etmektedir.